

S. KRYSZYNA SOBUL NM

Archiwa, Biblioteki
i Muzea Kościelne. Tom 16

SPRAWOZDANIE Z SEMINARIUM ARCHIWISTYKI KOŚCIELNEJ PRZEPROWADZONEGO NA KUL W ROKU 1967

1. ORGANIZACJA I PRZEBIEG

Zwyczajem lat poprzednich Ośrodek Archiwów, Bibliotek i Muzeów Kościelnych przy KUL zorganizował również w obecnym roku kalendarzowym ogólnopolskie seminarium naukowe, nazywane poniżej na przemian także kursem, poświęcone kulturalnym zbiorom kościelnym. Tegoroczne seminarium poświęcono archiwistyce kościelnej. Na temat wykładów i ćwiczeń wybrano zasadniczy problem archiwistyki, mianowicie porządkowanie i inwentaryzowanie dokumentów i akt archiwów kościelnych, diecezjalnych oraz zakonnych męskich i żeńskich. Ćwiczenia przeprowadzano, na ile tylko się dało, według instrukcji Naczelnej Dyrekcji Archiwów Państwowych oraz na formularzach przez nią opracowanych. Z porządkowaniem i inwentaryzacją zespołów łączyło się drugie ważne zagadnienie — podanie uczestnikom wykazów akt dla kancelarii i archiwów kościelnych.

Przygotowaniem kursu zajął się komitet, wyłoniony przez zarząd Ośrodka ABMK, złożony z jego kierownika — doc. dra ks. Józefa Rybczyka, sekretarza gen. tejże instytucji — doc. dra ks. Bolesława Kumora oraz referenta Ośrodka do spraw archiwalnych — doc. dra ks. Stanisława Librowskiego. Problematykę zajęć seminaryjnych przedstawił komitetowi, a następnie opracował w szczegółach i przeprowadził w całości ks. Librowski. Stroną administracyjną seminarium (powiadomienie kurii oraz archiwów diecezjalnych i zakonnych, zakwaterowanie, utrzymanie i umożliwienie odprawiania mszy św.) zajął się ks. Kumor oraz sekretarka Ośrodka, s. Elżbieta Łukasiewicz OSU. Mieszkanie i utrzymanie dla dużej liczby uczestników zapewnił gościnnie Katolicki Uniwersytet a obok niego w pewnym stopniu domy zakonne w Lublinie. Nad całością potrzeb kursu czuwał pieczołowicie ks. Rybczyk, sprawujący obowiązki dobrego i gościnnego gospodarza.

Seminarium trwało 5 dni, od 26 (poniedziałek) do 30 (piątek) czerwca 1967 r. Otworzył je przemówieniem kierownik Ośrodka ks. doc. Rybczyk, a zamknął rektor KUL, prof. dr ks. Wincenty Granat, który nie mógł być obecny w pierwszym dniu zajęć. Program kursu składał się z 27 godzin zajęć: 12 g. wykładów, 12 g. ćwiczeń, 1½ g. wycieczki do Woj. Archiwum Państwowego (WAP) w Lublinie oraz 1½ g. spotkań naukowych (w dwóch grupach) Kierownika seminarium z uczestnikami. W kursie wzięło udział 147 osób wydelegowanych z terenu: 52 uczestników (księży, ojców i braci) oraz 95 uczestniczek — sióstr zakonnych, reprezentujących kurie i archiwa kościelne, oraz samorzutnie kilkunastu księży-studentów historii Kościoła i prawa kanonicznego KUL.

Kurs spełnił oczekiwane odeń zadania i spotkał się z zadowoleniem uczestników oraz uznaniem władz Katolickiego Uniwersytetu i Ośrodka ABMK. Powodzenie swoje zawdzięczało seminarium następującym przyczynom: 1) potrzebie urządzenia podobnej imprezy, na którą czekano od ostatniego kursu archiwalnego, przeprowadzonego w r. 1961; 2) wąskiemu a jednocześnie bardzo ważnemu zakresowi zajęć, który powodował zainteresowanie biorących w nim udział; 3) jednemu nauczycielowi, na skutek czego uniknięto się powtarzań w wykładach, zachodzących zazwyczaj przy prowadzeniu zajęć przez większe grono prelegentów; 4) przygotowaniu dla wszystkich uczestników na czas zajęć i na własność wykonanych na maszynie instrukcji (Naczelnej Dyrekcji Archiwów Państwowych) do wypełniania inwentarza kartkowego i książkowego, tak dla dokumentów jak i akt; formularze te, w ilości 600 egzemplarzy, napisały siostry Laurencja Jędrzejczak NM i Kryszyna Sobul NM; 5) zaopatrzeniu seminarzystów w potrzebne im do ćwiczeń a następnie do ich zakładów pracy formularze archiwalne; 6) wreszcie ćwiczeniom inwentaryzacyjnym, przeprowadzanym na dobranym materiale archiwalnym: naprzód proweniencji urzędów diecezjalnych, potem zakonnych męskich a następnie żeńskich, wypożyczonym przez Archiwum Diecezjalne we Włocławku, Archiwum Prowincji Sióstr Miłosierdzia w Warszawie, Archiwum Klasztoru Sióstr Miłosierdzia w Lublinie, Archiwum Klasztoru Sióstr Urszulanek w Lublinie, Bibliotekę Seminarium Duchownego w Lublinie i WAP w Lublinie.

Wiadomości zdobywane na wykładach i w czasie ćwiczeń uzupełniano poprzez wycieczkę naukową do WAP w Lublinie, odbytą w 3 grupach (1 mężczyzn i 2 niewiast) oraz wystawę archiwalną, o której szerzej będzie ponizej.

Zajęcia zakończono rozdaniem zaświadczeń z uczestnictwa w kursie, przygotowanych przez sekretarkę Ośrodka ABMK, s. Łukasiewicz, a podpisanych przez Kierowników Ośrodka i seminarium. Równocześnie wystosowano adres hołdowniczy do Prymasa Polski, kardynała Stefana Wyszyńskiego, protektora Ośrodka i jego działalności, podpisany przez wspomnianych kierowników i sekretarza gen. Ośrodka oraz wszystkich uczestników kursu. Również do ks. biskupa Bronisława Dąbrowskiego, pełnomocnika Episkopatu do spraw zakonów i zgromadzeń żeńskich, wysłano sprawozdanie z imiennym wykazem uczestniczek seminarium. Przed rozjechaniem się do swoich warsztatów pracy uczestniczki kursu wysunęły sugestię odbycia podobnego seminarium dla zakonnice, zatrudnionych we własnych kancelariach i archiwach generalnych i prowincjalnych. Celem tego, może tylko 3-dniowego seminarium, byłoby wykończenie redakcji zazwyczaj odmiennych wykazów akt tychże kancelarii i archiwów.

2. ROZKŁAD ZAJĘĆ SEMINARIUM

Plan zajęć tegorocznego seminarium archiwistyki kościelnej był następujący:

Poniedz. 26.VI: I. Zasady archiwistyki i archiwoznawstwa:

8,30— 8,45 — Otwarcie seminarium przez Kierownika Ośrodka ABMK,

8,45— 9,15 — Archiwum — biblioteka — muzeum kościelne,

9,30—10,15 — Rękopis archiwalny i biblioteczny. Spuścizny rekopisienne,

10,30—11,15 — Główne zasady archiwistyki,

- 11,30—12,15 — Urzędy i kancelarie kościelne. Rozwój form kancelaryjnych w Polsce,
12,30—13,15 — Organizacja i zasoby archiwów państwowych i kościelnych w Polsce.

Wtorek 27.VI: II. Porządkowanie i inwentaryzowanie dokumentów:

- 8,30— 9,15 — Zasady wypełniania inwentarza kartkowego,
9,30—10,15 — Wypełnianie kart inwentarzowych (ćwiczenia),
10,30—11,15 — Zasady wypełniania inwentarza książkowego,
11,30—12,15 — Wypełnianie rubryk inwentarza książkowego (ćwiczenia),
12,30—13,15 — Repetitorium z wtorkowej teorii i praktyki inwentaryzacyjnej.

Środa 28.VI: III. Porządkowanie i inwentaryzowanie akt diecezjalnych:

- 8,30— 9,15 — Wykazy akt kancelarii i archiwów diecezjalnych,
9,30—10,15 — Zasady wypełniania inwentarza kartkowego,
10,30—11,15 — Wypełnianie kart inwentarzowych (ćwiczenia),
11,30—12,15 — Zasady wypełniania inwentarza książkowego,
12,30—13,15 — Wypełnianie rubryk inwentarza książkowego (ćwiczenia),
13,15—13,30 — Repetitorium ze środowej teorii i praktyki inwentaryzacyjnej.

Czwartek 29.VI: IV. Porządkowanie i inwentaryzowanie akt zakonów męskich:

- 8,30— 9,15 — Wykazy akt kancelarii i archiwów zakonów męskich,
9,30—10,15 — Wypełnianie kart inwentarzowych (ćwiczenia),
10,30—11,15 — Wypełnianie rubryk inwentarza książkowego (ćwiczenia),
11,30—12,15 — Repetitorium z czwartkowej teorii i praktyki inwentaryzacyjnej,
12,30—14,00 — Wycieczka uczestników do miejscowego WAP. Spotkanie Kierownika seminarium z uczestniczkami.

Piątek 30.VI: V. Porządkowanie i inwentaryzowanie akt zakonów żeńskich:

- 8,30— 9,15 — Wykazy akt kancelarii i archiwów zakonów żeńskich,
9,30—10,15 — Wypełnianie kart inwentarzowych (ćwiczenia),
10,30—11,15 — Wypełnianie rubryk inwentarza książkowego (ćwiczenia),
11,30—12,15 — Repetitorium z piątkowej teorii i praktyki inwentaryzacyjnej,
12,30—14,00 — Wycieczka uczestniczek do miejscowego WAP. Spotkanie Kierownika seminarium z uczestnikami,
14,15—14,30 — Zamknięcie seminarium przez Rektora KUL.

3. TEMATYKA WYSTAWY ARCHIWALNEJ

Wystawa zaplanowana przez Kierownika kursu i urządzona przez tegoż przy pomocy ks. mgra Feliksa Lenorta objęła 12 następujących stoisk: 1) Bibliografia historii polskiej, 2) Bibliografia archiwistyki polskiej, 3) Nauki pomocnicze historii w ogólności, 4—5) Archiwistyka polska ogólna, 6) Archiwistyka kościelna, 7) Polskie archiwoznawstwo świeckie, 8) Polskie archiwoznawstwo kościelne, 9) Polskie wydawnictwa i czasopisma archiwalne, 10) Pismo łącińskie w archiwach, 11) Pieczęcie i herby w archiwach, 12) Wydawanie drukiem źródeł archiwalnych. Zamykanych gablot wypożyczyła na czas trwania seminarium Biblioteka Uniwersytecka KUL.

4. MAGAZYN FORMULARZY I DRUKÓW ARCHIWALNYCH

Staraniem kierownictwa opisywanego kursu wydrukowano dla potrzeb szkoleniowych Ośrodka ABMK oraz dla prac inwentaryzacyjnych archiwów kościelnych w terenie znaczną ilość formularzy i druków, przepisanych przez

Naczelną Dyрекcyję Archiwów Państwowych dla wszystkich szczebli archiwów państwowych w Polsce. Archiwa kościelne dotychczas odczuwały brak tych formularzy. Obecnie zostanie on w dużej mierze usunięty. Na skutek tego nastąpi pożądana unifikacja w dziedzinie porządkowania oraz inwentaryzacji wszystkich archiwów krajowych, tak państwowych jak i kościelnych. Formularze i druki, o których mowa, są następujące: 1) Karta zespołu, 2) Karta zbioru (kolekcji), 3) Archiwalna karta inwentarzowa (na kartonie), 4) Inwentarz zespołu (zbioru) akt (razem z niezbędnymi rubrykami), 5) Formularz kwerendy w archiwum. Po formularze te można się zgłaszać do biura Ósrodka ABMK.

S. MARIA L. JĘDRZEJCZAK NM

Z ARCHIWUM DIECEZJALNEGO WE WŁOCŁAWKU.

PIERWSZA SESJA NAUKOWA POŚWIĘCONA OPRACOWANIU DZIEJÓW DIECEZJI WŁOCŁAWSKIEJ

Diecezja włocławska nie posiada dotychczas swej historycznej monografii. Ogólny dorobek historiograficzny na ten temat wypowiada się dotąd czterema niekompletnymi pracami: ks. Stanisława Chodyńskiego¹, Andrzeja Tomczaka² i ks. Stanisława Librowskiego³. Obecnie przygotowanie takiej monografii zdaje się przybierać realniejsze kształty. Oto bowiem, w porozumieniu z ordynariuszem diecezji, księdzem biskupem prof. drem Antonim Pawłowskim i przy jego poparciu, dyrektor miejscowego Archiwum Diecezjalnego, ks. doc. dr Stanisław Librowski, jednocześnie kierownik katedry nauk pomocniczych historii na Wydz. Teol. KUL i członek Sekcji Demografii Historycznej Komitetu Nauk Demograficznych PAN, zorganizował właśnie sesję naukową poświęconą temu problemowi.

Spotkanie odbyło się, w obecności ks. biskupa Pawłowskiego, w gmachu Wyższego Seminarium Duchownego we Włocławku, w pracowni naukowej profesorów tegoż zakładu, 9 czerwca 1967 r. Zebraniu przewodniczył rektor Seminarium, ks. mgr Leon Dębowski. W sesji wzięli udział zaproszeni pisemnie przez jej inicjatora aktualni i potencjalni historycy tutejszej diecezji: ks. prał. dr Walenty Patykiewicz, dyrektor Archiwum Kurii Diecezjalnej w Częstochowie, badacz głównie terytorium wieluńskiego dawnej diecezji kujawsko-kaliskiej, ks. mgr Feliks Gruse, proboszcz i dziekan wło-

¹ [Ks. S. Chodyński] X. S. Ch.: Włocławska diecezja. [W:] *Encyklopedia kościelna*. T. 32. Płock 1913 s. 55—80.

² A. Tomczak: Kancelaria biskupów włocławskich w okresie księgi wpisów (XV—XVIII w.). Toruń 1964. *Roczn. TNTor.* R. 69. Z. 3 (s. 17—54: Organizacja biskupstwa włocławskiego).

³ Ks. S. Librowski: Wizytacje diecezji włocławskiej. Cz. 1: Wizytacje diecezji kujawskiej i pomorskiej. T. 1: Opracowanie archiwalno-źródłoznawcze. Z. 1: Wstęp ogólny do wizytacji. *Arch. Bibliot. kośc.* T. 8: 1964 (s. 13—103: Diecezja kujawska i pomorska). — Tenże: Diecezja włocławska oraz jej wkład w życie Kościoła i Narodu. *Kron. Diec. włocł.* T. 49: 1966 nr 11/12 s. 265—274.